

astan; Pers. *hasht*.] —**Comp.** —**अक्षर** *a.* consisting of eight letters or parts. (—रः) *N.* of a metre. —**अंग** *a.* consisting of eight parts or members. (—गं) *l.* the eight parts of the body with which a very low obeisance is performed; ° **पातः**, **प्रणामः**, **साष्टांगनमस्कारः**; a respectful obeisance made by the prostration of the eight limbs of the body; **साष्टांगपातं प्रणामं** fell prostrate on the ground in reverence; (जातुभ्यां च तथा पदभ्यां पाणिभ्यामुरसा धिया) शिरसा वक्षसा दृष्ट्या प्रणामोऽष्टांग ईरितः. —2. the 8 parts of yoga or concentration; यमो नियमश्वासनं च प्राणायामस्ततः परं । प्रत्याहारो धारणा च ध्यानं सार्धं समाधिना । अष्टांगान्याहुरेतानि योगिनः योगसिद्धये ॥ —3. materials of worship taken collectively. —4. the eight parts of every medical science; (they are:— शल्यं, शालाक्यं, कायचिकित्सा, भूतविद्या, कौमारभृत्यं, अगदतंत्रं, रसायनतंत्रं, and वाजीकरणतंत्रं). —5. the eight parts of a court; 1 the law, 2 the judge, 3 assessors, 4 scribe, 5 astrologer, 6 gold, 7 fire, and 8 water. —6. any whole consisting of eight parts. —7. a die, dice. ° **अर्घ्यं** an offering of eight articles. ° **भूपः** a sort of medical incense removing fever. ° **मैथुनं** 'sexual enjoyment of 8 kinds'; the eight stages in the progress of a love-suit; स्मरणं कीर्तनं केलिः प्रेक्षणं गुह्यभाषणं । संकल्पोऽथवसायश्च क्रियानिष्पत्तिरेव च ॥ ° **द्वयं** *N.* of a medical work. —**अध्यायी** *N.* of Pāṇini's grammatical work consisting of 8 Adhyāyas or chapters. —**अर** *a.* having a wheel with 8 spokes. —**असं** an octagon. —**अस्त्रिय** *a.* octangular. —**अष्ट** (रु) *a.* lasting for 8 days. —**आविशाब्दिकाः** the first eight expounders of the science of words (grammar); इंद्रश्चंद्रः काशकृत्स्नापिशली शाकटायनः । पाणिन्यमरजैनेन्द्रा जयंत्यष्टादिशाब्दिकाः ॥ —**कपाल** *a.* (—ष्टा) prepared or offered in 'eight' pans. (—लः) *a.* sacrifice in which ghee is offered in eight pans. —**कर्ण** *a.* one who has the number eight as a mark burnt in his ears (P. VI. 3. 115). (—र्णः) eight-eared, an epithet of Brahmā. —**कर्मेन** *m.* —**गतिकः** a king who has 8 duties to perform; (they are:— आदानं च विसर्गं च तथा प्रेषनिषेधयोः । पंचमे चार्थवचने व्यवहारस्य चेषणे ॥ दंडशुद्धयोः सदा रक्तस्तेनाष्टगतिको नृपः । —**कृत्वस्** *ind.* eight times. —**कोणः** 1. an octagon. —2. a kind

of machine. —**खंडः** a title of a collection of several sections of the *Rigveda*. —**गवं** [अष्टानां गवां समाहारः] a flock of 8 cows. —**गाव्** *m.* 1. a fabulous animal supposed to have eight legs. —2. a spider. —**गुण** *a.* eight-fold; **अष्टाष्टगुणं धूर्जः**; **साय्योष्टगुणमस्य** Ms. 8. 400. (—णं) the eight qualities which a Brāhmaṇa should possess; दद्या सर्वभूतेषु, स्वांतिः, अनसूया, सौचं, अनायासः, मंगलं, अकार्पण्यं, अस्थिरा चेति ॥ Gautama. ° **आश्रय** *a.* endowed with these eight qualities. —**ष्ट** (ष्टा) **चत्वारिंशत्** *a.* forty-eight. —**तय** *a.* eight-fold. —**तारिणी** the eight forms of the goddess तारिणी; तारा चोष्मा महोष्मा च वज्रा काली सरस्वती । कामेश्वरी च चामुंडा इत्यष्टौ तारिण्यो मताः ॥ —**त्रिंशत्** (—ष्टा) *a.* thirty-eight. —**त्रिकं** [अष्टाष्टकं त्रिकं] the number 24. —**दलं** 1. a lotus having eight petals. —2. an octagon. —**दशन्** (—ष्टा) see below after अष्टातय. —**दिशः** *f.* [कर्म० संज्ञात्वाच्च द्विगुः] the eight cardinal points; पूर्वोत्तरी दक्षिणा च नैऋती पश्चिमा तथा । वायवी चोत्तरैशानी दिशा अष्टविमाः स्मृताः ॥ ° **करिण्यः** the eight female elephants living in the eight points; करिण्योऽभसुकपिलापिगलानुपमाः क्रमात् । ताभकर्णी शुभ्रदंती चैगना चाजनावती ॥ Ak. ° **पालाः** the eight regents of the cardinal points; ईशो वह्निः पितृपतिः (यमः) नैऋतो वरुणो मरुत् (वायुः) । कुबेर ईशः पतयः पूर्वोदानी दिशां क्रमात् ॥ Ak. ° **गजाः** the eight elephants guarding the 8 quarters; ऐरावतः पुंडरीको वामनः कुमुदोऽजुनः । पुष्पदंतः सार्वभौमः सुप्रतीकश्च दिग्गजाः ॥ Ak. —**द्रव्यं** the eight materials of a sacrifice; अथत्थोर्दुर्बलप्रशस्ययोधसमिधस्तिलाः । सिद्धार्थपायसाध्यानि द्रव्याण्यष्टौ विदुर्बुधाः ॥ —**धातुः** the eight metals taken collectively; स्वर्णं रूप्यं च तापं च रंगं यशदमेव च । शीसं लौहं रसश्चेति धातवोऽष्टौ प्रकीर्तिताः ॥ —**पद** —**द** (—ष्ट or —ष्टा) *a.* 1. eight-footed. —2. a term for a pregnant animal. —**पदः** (—ष्टा) 1. a spider. —2. a fabulous animal called Sarabha. —3. a worm. —4. a wild sort of jasmin. —5. a pin or bolt. —6. the mountain Kailāsa (the abode of Kubera). (—दः, —दं) [अष्टसु धातुषु पदं प्रतिष्ठा यस्य Malli.] 1. gold; आवर्जिताष्टापदकुंतौथैः Ku. 7. 10; Si. 3. 28. —2. a kind of chequered cloth or a board for drafts, dice-board (Mar. पट); ° **परिचयचतुराभिः** K. 196. ° **पत्रं** a sheet of gold. —**प** (पा) **दिका** *N.* of a plant. —**पदी** (—ष्ट-ष्टा) 1. wild sort of jasmin. —2. a variety of

metre, often used in Jayadeva's *GitaGovinda*. —**पलं** a kind of medicinal preparation of ghee. —**पाद्य** *a.* (—ष्टा) eight-fold. —**मंगलः** a horse with a white face, tail, mane, breast, and hoofs. (—लं) [अष्टगुणितं मंगलं शा° त०] a collection of eight lucky things; according to some they are:— मृगराजो वृषो नागः कलशो व्यंजनं तथा । वैजयंती तथा मेरी दीप इत्यष्टमंगलम् ॥; according to others लोकेऽस्मिन्मंगलान्यष्टौ ब्राह्मणो गौहताशनः । हिरण्यं सर्पिरादित्य आपो राजा तथाष्टमः ॥ —**मानं** one kuḍava. —**मासिक** *a.* occurring once in 8 months. —**मुष्टिः** a measure called कुंभिः, अष्टमुष्टिर्भवेत् कुंभिः. —**मुर्तिः** the 'eight-formed', an epithet of *Śiva*; the 8 forms being the 5 elements (earth, water, fire, air and ether), the sun and moon, and the sacrificing priest; cf. S. 1. 1. —**या** सृष्टिः स्रष्टुराद्या वहति विधिहृतं या हविर्यो च होत्री । येद्वे कालं विधत्तः भुतिविषयगुणा या स्थिता व्याप्य विश्वं । यामाहुः सर्वभूतप्रकृतिरिति यया प्राणिनः प्राणवन्तः । प्रत्यक्षाभिः प्रपन्नस्तनुभिरवतु वस्तुभिरष्टाभिरीशः ॥; or, briefly expressed, the names in Sanskrit (in the above order) are:— जलं वहिस्तथा यथा सूर्योऽक्षरमसौ तथा । आकाशं वायुरवनी मृतयोऽष्टौ पिनाकिनः ॥ ° **धरः** 'having 8 forms', *Śiva*. —**रत्नं** the eight jewels taken collectively; the title of a collection of 8 *Slokas* on morality. —**रसाः** the 8 sentiments in dramas &c.; सुगंराहस्यकरुणारौद्रवीरभयानकाः । बीभत्साद्भुतसंशौ चेत्यष्टौ नाट्ये रसाः स्मृताः ॥ K. P. 4 (to which is sometimes added a 9th *Rasa* called *ज्ञात*; निर्वैदस्थायिभावोस्ति ज्ञातोऽपि नवमो रसः *ibid*); ° **आश्रय** *a.* embodying or representing the eight sentiments; V. 2. 18. —**लोहकं** a class of 8 metals; सुवर्णं रजतं तापं सीसकं कान्तिकं तथा । वेगं लौहं तीक्ष्णलौहं लौहाभ्यष्टाविमानि तु ॥ —**वर्गः** 1. a sort of diagram (चक्र) showing the good or bad stars of a person. —2. the 8 classes of letters; (अवर्गं, क०, च०, ट०, त०, प०, य०, श०, ण०). —3. a class of three principal medicaments. —**वक्रः** (ष्टा) see below. —**विष्ट** *a.* [अष्ट विष्टाः प्रकाराः अस्य] eight-fold, of eight kinds. —**विंशतिः** *f.* (—ष्टा) [अष्टाधिकं विंशतिः शा. त.] the number twenty-eight. —**शतं** eight hundred. —**श्रवणः**, **श्रवस्** *N.* of Brahmā (having 8 ears or four heads). —**अष्टक** *a.* [अष्ट परिमाणमस्य कन्] Consisting of 8 parts, eight-fold; क्रोधश्चोऽपि गणोऽष्टकः Ms. 7. 48. —**कः** 1